

K9) ΟΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ 11.9.2001 ΚΑΙ ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2001

Πολύ πριν την 11.9.2001, που εκδηλώθηκαν οι τρομοκρατικές επιθέσεις στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης και το Πεντάγωνο, η παγκόσμια οικονομία και ιδιαίτερα η οικονομία των ΗΠΑ εμφάνιζε σημεία σημαντικής οικονομικής επιβράδυνσης και αβεβαιότητας. Οι επιπτώσεις των γεγονότων της 11.9.2001 ήταν: μια περαιτέρω πτώση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, πτώση της ζήτησης για ομόλογα μακράς διάρκειας και ρευστοποίηση επενδυτικών κεφαλαίων ιδιαίτερα επισφαλών ομολογιών και μετοχών. Μέχρι το τέλος του Σεπτεμβρίου είχαν ρευστοποιηθεί μετοχές αξίας 20 δισεκ. δολαρίων από επενδυτές με διασυνωριακές τοποθετήσεις. Έλλειψη ρευστότητας παρατηρήθηκε και στην αγορά εταιρικών ομολόγων. Το ευρώ επωφελήθηκε προσωρινά από τις τρομοκρατικές επιθέσεις κατά των ΗΠΑ. Στις 18.45 της 11.9.2001 κατέγραψε ισοτιμία έναντι του δολαρίου ΗΠΑ 0,9123 και στις 09.44 της 12.9 ανήλθε στο 0,9149. Το δολάριο άρχισε να ανακάμπτει την 13.9 στο 0,9068 ενώ στις 28.9 ήταν στο 0,9150 μετά την ανακοίνωση των εξής συνδυασμένων μέτρων από τη FED και την ΕΚΤ, η οποία επέδειξε την αλληλεγγύη της προς τον δοκιμαζόμενο λαό των ΗΠΑ, αλλά και από άλλες Εθν.ΚΤ.

ΣΥΝΔΥΑΣΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ 11.9.2001

1) Προκειμένου να διευκολυνθεί η λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών και να παρασχεθεί ρευστότητα σε δολάρια ΗΠΑ η FED και η ΕΚΤ συνήψαν συμφωνία ανταλλαγής νομισμάτων (currency swap) με βάση την οποία η ΕΚΤ μπορούσε να αντλήσει μέχρι 50 δισεκ. δολάρια από λογαριασμούς της FED Νέας Υόρκης. Σε αντάλλαγμα υπέρ της τελευταίας κεντρικής τράπεζας ανοίχθηκαν λογαριασμοί καταθέσεων στην ΕΚΤ με το ισόποσο σε ευρώ. Η ΕΚΤ διέθεσε στις εθνικές κεντρικές τράπεζες του Ευρωσυστήματος αυτές τις καταθέσεις για να καλυφθούν ανάγκες σε ρευστότητα δολαρίων ΗΠΑ.

2) Την 17.9.2001 η FED μείωσε τα επιτόκια κατά 0,50% (στο 3% το Fed Fund Rate και στο 2,5% το προεξοφλητικό επιτόκιο). Την ίδια ημέρα μετά από τηλεσυνεδρίαση του Δ.Σ της ΕΚΤ μειώθηκαν κατά 0,50% και τα επιτόκια του Ευρωσυστήματος.

3) Την 18.9.2001 οι κεντρικές τράπεζες της Αγγλίας, Ιαπωνίας, Δανίας και Ελβετίας μείωσαν επίσης τα βασικά τους επιτόκια.

Την 25.9.2001 το ευρώ ενισχύθηκε (0,9155) ενώ την επομένη ημέρα έφθασε το 0,9240. Στη συνέχεια υποχώρησε στο 0,9150 (τέλος του μηνός) ιδιαίτερα μετά την πτώση του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης κατά 16,4 μονάδες.

Τον Οκτώβριο η μέση ισοτιμία ευρώ-δολαρίου ήταν 0,906. Η ισοτιμία κυμάνθηκε μεταξύ 0,889 και 0,918. Η FED μείωσε την 2.10.2001 τα επιτόκια της κατά 0,50%. Το δολάριο βοήθησαν επίσης η σταθεροποίηση των τιμών του πετρελαίου (brent από 21,05 μέχρι 23,33 δολάρια το βαρέλι), η άρνηση της ΕΚΤ να μειώσει τα επιτόκια και η πτώση του δείκτη επιχειρηματικού κλίματος στη Γερμανία (IFO) στο 85 από 89,5 το Σεπτέμβριο. Σημαντικά συνέβαλε επίσης η ανακοίνωση του Προέδρου Μπους την 3.10.2001 ότι προωθεί για ψήφιση στο Κογκρέσο ένα πακέτο α) φοροαπαλλαγών και β) δημοσιονομικών ενισχύσεων προς τις καινοτομικές επιχειρήσεις. Τα οικονομικά δεδομένα των ΗΠΑ την περίοδο αυτή χειροτέρευαν. Ιδιαίτερα καταγράφηκε αύξηση των απολύσεων και της ανεργίας, μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και της καταναλωτικής εμπιστοσύνης ενώ ανακοινώθηκε περαιτέρω διεύρυνση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών. Τους οικονομικούς αναλυτές απασχόλησε το ερώτημα γιατί το ευρώ δεν επωφελήθηκε των γεγονότων και των επιπτώσεων της 11.9.2001 και δεν έφθασε το προσδοκώμενο επίπεδο των 0,95. Πιθανόν η αγορά πείσθηκε ότι το σοκ είναι προσωρινό, εντυπωσιάστηκε από την ευρύτατη συμμαχία κρατών που πέτυχε η κυβέρνηση των ΗΠΑ κατά της τρομοκρατίας ενώ δεν λειτούργησε αρνητικά στην ισοτιμία το μεγάλο εξωτερικό έλλειμμα των ΗΠΑ. Σημειώνεται ότι οι ΗΠΑ χρειάζονταν εκείνη την εποχή σε ημερήσια βάση 1 δισεκ. δολάρια εισροές από το εξωτερικό για να χρηματοδοτήσουν το έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών. Παράλληλα η οικονομία της Ευρωζώνης χαρακτηριζόταν από πτώση του ΑΕΠ, αυξανόμενα ελλείμματα, υψηλή ανεργία και δυσκαμψίες στην αγορά εργασίας.

Το Νοέμβριο του 2001 η μέση ισοτιμία ευρώ-δολαρίου ήταν 0,888 με καθημερινή διακύμανση από 0,8755 έως 0,9025. Το μήνα αυτό η FED μείωσε τα επιτόκια της την 6.11 κατά 0,50% και η ΕΚΤ την 8.11 επίσης κατά 0,50%. Η τιμή του πετρελαίου υποχώρησε εντυπωσιακά. Η τιμή του Brent ανά βαρέλι κυμάνθηκε από 17,55 έως 20,99 δολάρια. Αρνητικά και θετικά στοιχεία είχαμε και για τις δύο οικονομίες. Στην Ευρώπη ήταν η υποχώρηση του δείκτη επιχειρηματικής εμπιστοσύνης της Γερμανίας (IFO) στο χαμηλότερο επίπεδο της οκταετίας και η αναθεώρηση των προβλέψεων για τους ρυθμούς ανάπτυξης (1,3% το 2002 για τη Γερμανία έναντι 3,4% το 2000). Στις ΗΠΑ, ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν ενισχύθηκε σημαντικά το Νοέμβριο στο 83,9 έναντι 82,7 τον περασμένο μήνα ενώ ο δείκτης NAPM ανήλθε στο 44,5 από 39,8 τον Οκτώβριο. Αντίθετα, ανακοινώθηκαν αρνητικά στοιχεία των ΗΠΑ με μείωση τον Οκτώβριο σε επίπεδο ρεκόρ του ρυθμού αύξησης της προσωπικής αποταμίευσης στο 0,2% από 4,6% το Σεπτέμβριο και αύξηση της ανεργίας στο 5,7% το Νοέμβριο που ήταν το υψηλότερο ποσοστό των πέντε τελευταίων ετών. Για την Ευρωζώνη, ενθαρρυντικό στοιχείο ήταν η πτώση του πληθωρισμού. Στο τέλος του μήνα το δολάριο υποχώρησε μετά την ανακοίνωση της **χρεοκοπίας της Enron Corporation** ενός γίγαντα της οικονομίας των ΗΠΑ με δραστηριότητες στη μεσοτελεία ενεργειακών προϊόντων και στην παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Αρνητικές ήταν επίσης οι διαπιστώσεις του Beige Book της Fed (28.11) όσον αφορά την κακή κατάσταση της οικονομίας των ΗΠΑ και την πρόβλεψη ότι δύσκολα θα ανακάμψει σύντομα. Το Δεκέμβριο του 2001 η μέση ισοτιμία ευρώ δολαρίου ήταν 0,892 με καθημερινή διακύμανση από 0,886 ευρώ έως 0,9042. Το μήνα αυτό η FED πραγματοποίησε την ενδέκατη και τελευταία μείωση επιτοκίων του 2001 κατά 0,25% έναντι τεσσάρων μόνο μειώσεων της ΕΚΤ. Η έγκαιρη και εντυπωσιακή παρέμβαση στον τομέα αυτό της FED της έχει προσδώσει μεγαλύτερη αξιοπιστία

από την ΕΚΤ και ο παράγοντας αυτός μετρά θετικά στην ισοτιμία του δολαρίου.

Το Δεκέμβριο ανακοινώθηκαν στοιχεία και πάλι ανάμικτα. Η Γαλλική οικονομία παρουσίασε στο τρίτο τρίμηνο αύξηση του ΑΕΠ 0,5%, λίγο περισσότερο από το αναμενόμενο, ενώ το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ευρωζώνης το μήνα Σεπτέμβριο κατέγραψε έλλειμμα 1,3 δισεκ. ευρώ έναντι πλεονάσματος 4,2 δισεκ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα. Το ΑΕΠ της Ευρωζώνης αυξήθηκε στο τρίτο τρίμηνο μόλις κατά 0,1% ενώ ο δείκτης IFO έπεσε τον Οκτώβριο στο 84,7 που ήταν ο χαμηλότερος των τελευταίων 8 ετών. Θετικό στοιχείο ήταν η πτώση του πληθωρισμού της Ευρωζώνης το Νοέμβριο στο 2,1%. Το ΑΕΠ των ΗΠΑ αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 1,1% η συνεχής όμως πτώση των ρυθμών αύξησης ενίσχυσαν την άποψη του National Bureau of Economic Research (NBER) των ΗΠΑ που δημοσιοποιήθηκε την 26.11.2001 ότι η οικονομία των ΗΠΑ έχει εισέλθει από τον Μάρτιο σε ύφεση. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο εκτιμούσε ότι οι ΗΠΑ θα έχουν το 2002 ρυθμό ανάπτυξης 0,7%. Η παραγωγικότητα στις ΗΠΑ, που ήταν μέχρι τώρα ένας παράγοντας σταθερότητας, αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 1,5% μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου συγκρινόμενη με το 2,7% που είχε αναφερθεί τον προηγούμενο μήνα.

Η διάσταση απόψεων μεταξύ των οικονομολόγων και των αναλυτών της αγοράς

Η ανθεκτικότητα του δολαρίου δίχασε και πάλι τους οικονομικούς αναλυτές και τους αναλυτές της αγοράς αν και σε ορισμένα συμφωνούσαν και οι δύο. Οι οικονομολόγοι υποστήριζαν ότι το δολάριο ήταν υπερτιμημένο και η πραγματική ισοτιμία ευρώ-δολαρίου ΗΠΑ θα έπρεπε να ήταν μεταξύ 1,03 και 1,27. Τα θεμελιώδη οικονομικά δεδομένα δεν συνηγορούσαν στην σημερινή ισοτιμία. Οι αναλυτές των market makers υποστήριζαν ότι το δολάριο παρουσίαζε εντυπωσιακές αντοχές για τους εξής λόγους: α) η απρόσμενη και ταχύτατη θετική έκβαση του πολέμου στο Αφγανιστάν β) η μεγαλύτερη αξιοπιστία της FED έναντι της ΕΚΤ γ) η πτώση των τιμών του πετρελαίου μέχρι και 17 δολάρια το βαρέλι ενίσχυσε κύρια την οικονομία των ΗΠΑ, δ) οι χρηματιστηριακές αγορές των ΗΠΑ ανακάμπτουν ικανοποιητικά ε) προσδοκείται ταχεία ανάκαμψη της οικονομίας των ΗΠΑ ίσως και πριν από το δεύτερο εξάμηνο του 2002. Μερικοί μάλιστα μιλούσαν για V shape scenario, δηλαδή ότι η οικονομία των ΗΠΑ είχε ήδη φθάσει στον πυθμένα και ότι η ανάκαμψη θα είναι απότομη και εντυπωσιακή. Και οι δύο όμως συμφωνούσαν ότι η οικονομία της Ευρωζώνης, ιδιαίτερα της Γερμανίας, εξαρτάται από την οικονομία των ΗΠΑ. Επόμενα, η Ευρωζώνη έχει απολέσει την ικανότητα αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης και η οικονομική της ανάκαμψη εξαρτάται από την ανάκαμψη της οικονομίας των ΗΠΑ. Συμπερασματικά, το ευρώ απογοήτευσε και το 2001 και διέψευσε όλους αυτούς που είχαν προβλέψει ισοτιμία 0,95 μέχρι το τέλος του χρόνου.